

Una proposta poc convincent

JOSEP RUAIX I VINYET

En el nostre manual *Observacions crítiques i pràctiques sobre el català d'avui* / 2 (Moià 1995), dedicàvem un capítol (pp. 5-18) al problema que anomenàvem «Aplicació precipitada de propostes infundades». Doncs bé, recentment s'ha afegit un altre cas a aquesta sèrie, ja que comença a ser aplicada una proposta que trobem, si no infundada, almenys poc convincent, i són d'aquest parer també altres tractadistes amb qui n'hem parlat. Per això creiem oportú d'estudiar-ho una mica.

Efectivament, el professor Joan Solà —que precisament ja s'havia destacat, fa anys, per defensar i divulgar la més important d'aquelles «propostes infundades» a què al·ludim, la que afecta la distribució de les preposicions *per* i *per a*— va publicar en el diari *Avui*, durant la primavera de l'any 2008 i en la seva secció setmanal «Parlem-ne», tres articles titulats «D'aquí mig any», que van sortir a la llum pública concretament els dies 27 de març i 3 i 10 d'abril¹. En aqueixos articles —que ara resumirem, prescindint d'alguns detalls, i que reordenarem una mica— proposava de suprimir la preposició *a* en la locució *d'aquí a* seguida d'una expressió temporal (p.e.: *mig any, mitja hora, deu anys, cent anys, no gaire, poc temps*, etc.), de manera que no s'escriuís *d'aquí a mig any* sinó «d'aquí mig any», *d'aquí a mitja hora* sinó «d'aquí mitja hora», *d'aquí a deu anys* sinó «d'aquí deu anys», *d'aquí a cent anys* sinó «d'aquí cent anys», *d'aquí a no gaire* sinó «d'aquí no gaire», *d'aquí a poc temps* sinó «d'aquí poc temps», etc.

Explicava que es tracta d'una expressió que ens permet de calcular el mo-

ment en què es produirà un determinat fet, a partir del moment actual (o, més exactament, a partir de l'acte de parla). Així, *T'ho diré d'aquí a mitja hora* significa 'T'ho diré quan hagi passat mitja hora a partir d'ara'. Consta de l'element inicial fix (*d'aquí a* o *d'ací a*) i d'un sintagma nominal quantificat per un numeral (*un, dos, tres...*, *deu, vint...*, *cent...*, *mig...*, etc.) o un quantitatiu (*poc, no gaire*, etc.). El nom afectat és un nom que indica mesura temporal (*segon, minut, hora, dia, setmana, mes, any, segle, estona, lluna*, etc.); també el nom genèric *temps*, nom que pot ser implícit: *d'aquí a poc [temps]*; i també el conjunt *no res*: *Ho acabaré d'aquí a no res* o mesura espacial (p.e.: *Has de baixar del metro d'aquí a dues parades* o *estacions. D'aquí a tres cantonades ja veurem la Sagrada Família*)². També explica que, en la llengua oral, l'expressió en qüestió se sol pronunciar sense la preposició *a*.

Després, Solà explica que hi ha una altra construcció, semblant però distinta. És la construcció que «delimita un període de temps»: *Aquesta novel·la em durarà d'aquí al maig. D'aquí a final de curs ens queden setze classes. D'aquí a Nadal ja haurà plogut qui-sap-lo*. I reconeix que també en aquest cas hi ha elisió, en la llengua oral, de la preposició *a*. Però insisteix que aquesta altra construcció és diferent de la primera per tres raons: 1) perquè admet la intercalació de la preposició *fins* entre *d'aquí* i *a* (p.e.: *D'aquí [fins] a final de curs queden setze classes*), cosa que la primera construcció no admet (p.e.: «T'ho diré d'aquí fins a mitja hora»); 2) perquè no admet l'anteposició de *fins* (p.e.: «Fins

d'aquí a final de curs queden setze classes»), cosa que la primera construcció sí que admet (p.e.: *No t'ho diré fins d'aquí a mitja hora*); i 3) perquè admet el canvi del conjunt *d'aquí* per una altra expressió (p.e.: *Aquesta novel·la em durarà d'aquí fins al maig* > *Aquesta novel·la em durarà des d'ara fins al maig*), cosa que la primera construcció no admet.

A continuació, Solà reconeix que, en la llengua antiga, la primera construcció es troba documentada amb la preposició *a*, i suposa que aquesta preposició es devia anar perdent amb el temps. També reconeix que la preposició *a* és necessària quan hi ha algun element intercalat entre els dos components (p.e.: *L'examen és d'aquí a gairebé un mes. El partit comença d'aquí a tot just una hora*). Tanmateix, conclou que la primera construcció, escrita sense *a*, «avui no s'ha de considerar incorrecta o inadequada, almenys sempre». Finalment, Solà aporta l'opinió de Coromines, segons el qual el gir *d'aquí x temps* és «segurament més idiomàtic» sense *a*, a diferència del castellà i el francès³. De fet, continua Solà, en castellà aquest gir és poc usat i, en francès, es troba algun cop sense *a*.

Entrats ja en l'any 2009, Joan Solà ha tornat a tractar aquesta qüestió en un article, dins el mateix diari i la mateixa secció, titulat «Tornem d'aquí cinc minuts» i publicat el 14 de febrer. Encara que l'objectiu principal del seu article és condemnar, amb raó, la substitució de la construcció *d'aquí (a)* per la simple preposició *en* (p.e.: «Tornem en cinc minuts»)⁴, recorda que, com ja va explicar anteriorment, avui és millor escriure «d'aquí cinc minuts» (i casos

1. Articles reproduïts en el llibre, del mateix Joan Solà, *Plantem cara*, La Magrana, Barcelona 2009, pp. 311-315.

2. Marginalment, podem observar que, des d'un punt de vista lògic, els casos de «mesura espacial» haurien de ser més antics que els casos de «mesura temporal», perquè l'adverbi *aquí* és fonamentalment espacial. Curiosament, tanmateix, el primer exemple documentat en català aportat per Solà és de «mesura temporal»: *Dats-me fusta [...] e fer-vos he jo I castell de fust d'ací a VIII jorns* (Jaume I).

3. De Joan Coromines, filòleg importantíssim, és sempre bo de conèixer l'opinió: però, com que no és pas infal·libre, no sempre cal seguir-la, aquesta

opinió. En el cas que ens ocupa, la seva opinió es troba dins el DECLC, III, pp. 723-724, i l'exemple que ofereix és d'un llibre del seu pare, Pere Coromines, per qui ell tenia, com és sabut, gran devoció. Per tant, no es tracta de cap autoritat. Potser el més assenyat, sobre aquesta opinió corominaiana, és retenir que, efectivament, l'elisió de la preposició *a* en la locució que ens ocupa és idiomàtica com a característica de la llengua oral.

4. Cosa que ja havia fet anteriorment el nostre amic i deixeble Carles Riera, en el seu article «Expressió del termini d'una durada amb temps previ», publicat dins LLENGUA NACIONAL, núm. 61 (IV trimestre del 2007), pp. 13-15.

anàlegs, naturalment) que no pas *d'aquí a cinc minuts*. I es queixa que no s'hagi fet cas de la seva proposta⁵.

Doncs bé, els responsables de la correcció lingüística del diari *Avui* devien prendre bona nota d'aquesta queixa del seu col·laborador, perquè molt aviat ja començaren a aparèixer frases en què se suprimia la preposició *a* en la construcció en qüestió. Així, per exemple, trobem: «... les eleccions ... seran d'aquí un any i mig» (19-3-2009); «... com passarà a Barcelona d'aquí uns anys» (2-4-2009); «El nou titular de Foment anuncia el traspass de Rodalies d'aquí "uns mesos"» (12-4-2009); «Vacuna antigrip, d'aquí mig any» i «La vacuna contra la grip serà al mercat d'aquí 4-6 mesos» (2-5-2009). I podríem afegir-hi més exemples.

Estant així les coses, doncs, creiem que val la pena d'advertir, com diu el títol d'aquesta nostra nota, que la proposta de Joan Solà de suprimir la preposició *a* en la construcció *d'aquí a* (en els casos que hem vist), és poc convincent i que, per tant, valdria més no aplicar-la. Els arguments contra la proposta en qüestió es poden resumir en tres punts:

1) La distinció semàntica, exposada per Solà, entre les dues construccions existeix en teoria, certament, però és molt subtil. En la pràctica, el parlant té una idea temporal bàsica idèntica quan diu *T'ho diré d'aquí a mitja hora* i quan diu *Aquesta novel·la em durarà d'aquí al maig*. Aquesta idea bàsica és la d'un espai de temps entre dos punts. Que l'acció es realitzi entre aquests dos punts temporals o en coincidència amb el segon, és irrellevant⁶. Quant a les diferents característiques sintàctiques (possibilitat o no d'intercalar o anteposar *fins*), deuen explicar-se per l'existència o no de locució fixada o bé pel context, però creiem que no afecten la idea temporal bàsica subjacent. Per tant, no sembla raonable fer una distinció gràfica basada en una distinció semàntica pràcticament negligible.

2) Més important –i decisiu, al nostre entendre– és un altre fet: que els usuaris de la llengua hi veiem, en tots dos casos, una correlació *de ... a* (del tipus *d'avui a demà, de Nadal a Sant Esteve, d'aquest any a l'any vinent, de dilluns a divendres*, etc.; també, amb canvi de la preposició *a* per la preposició *en*, en expressions com *d'avui en vuit, d'avui en quinze*; i encara, en expressions locatives, *d'aquesta estació a l'altra, d'aquesta cantonada a dues més*). La supressió de la preposició *a* en la llengua oral és un fenomen general del català: elidim constantment els fonemes representats en l'escriptura per les lletres *a* i *e* àtones (en contacte amb altres vocals, a fi o a començ de mot, o entre dos mots, etc.), però continuem escrivint-les, per coherència morfològica, sintàctica i lèxica. Si representéssim gràficament totes les elisions (amb l'apòstrof) o simplement deixéssim d'escriure les lletres representants de fonemes elidits, el català tindria una escriptura incompreensible, com ja va advertir Pompeu Fabra, el qual va establir, assenyadament, un nombre limitat d'elisions representades gràficament (i així, per posar uns pocs exemples, no escrivim «cad'una» sinó *cada una*, ni «qu'entri» sinó *que entri*, ni «no'l veig» sinó *no el veig*, ni «pa'mb oli» sinó *pa amb oli*, ni «menja poc a poc» sinó *menja a poc a poc*, ni «hores d'ara» sinó *a hores d'ara*)⁷. A més, el mateix Solà ja admet que, en el cas que ens ocupa, la fonètica no és determinant, perquè tant afecta la primera com la segona de les construccions per ell estudiades.

3) Hi ha una tradició consolidada d'escriure-hi, en la construcció *d'aquí a*, la preposició *a*, prescindint del significat que pugui tenir. Aquesta tradició és paral·lela a la del castellà (*de aquí a*) i a la del francès (*d'ici*

à). Per fidelitat a la nostra tradició (a més de les altres raons) i per homologació amb les llengües veïnes, fariem bé de continuar escrivint-ho com hem fet sempre.

La conclusió, doncs, és òbvia: no ens convenç la proposta formulada recentment per Joan Solà d'escriure «d'aquí mig any», «d'aquí cinc minuts» i casos anàlegs, per *d'aquí a mig any, d'aquí a cinc minuts* i casos anàlegs. Per tant, i coincidint amb el que pensen altres tractadistes –i, gosaríem dir, coincidint amb el bon sentit lingüístic–, aconsellem de no aplicar-la. (En un altre ordre de coses, aprofitem l'avinentesa per a felicitar públicament, com ja hem fet privadament, Joan Solà pels seus recents reconeixements, alhora que l'invitem a acceptar també esportivament les crítiques, fetes, és clar, amb l'única intenció de servir honradament la llengua que uns i altres tant estimem.) ♦

5. Permeteu-nos, ací, formular també una nostra queixa: que sovint, com deia el Quixot, hem de «*desfazer entuertos*» causats per altri (*entuerto* o greuges, s'entén, a la llengua). ¿No valdria més que, en el terreny gramatical, abans de fer segons quines propostes, els autors s'hi pensessin una mica més i fessin les consultes oportunes?

6. Com ho demostra el pas semàntic de la partícula *dins* (*de*) o *dintre* (*de*) (cf. l'article de Carles Riera citat abans), des del sentit primari de 'ocur-

rència en un temps comprès entre dos moments' al sentit secundari de 'ocurrència en un temps a partir d'un límit'. Així, la frase *Hem de pagar dins de tres dies* vol dir que 'disposem de tres dies per a pagar', però també pot voler dir que 'hem de pagar un cop passats tres dies'.

7. Podeu veure més exemples d'elisions fonètiques dins el nostre manual *Català complet / 1*, 2ª ed., Barcelona 2006, pp. 79-82.